

Szkoła Podstawowa im. Czesława Wojewody w Lubczy

**Szczegółowe warunki i sposób oceniania wewnątrzszkolnego
z chemii**

Klasa:8

II etap edukacyjny

Rok Szkolny 2023/2024

1. Kwasy

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1 + 2]	Ocena dobra [1 + 2 + 3]	Ocena bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> –wymienia zasady bhp dotyczące obchodzenia się z kwasami –zalicza kwasy do elektrolitów –definiuje pojęcie <i>kwasy</i> zgodnie z teorią Arrheniusa –opisuje budowę kwasów –opisuje różnice w budowie kwasów beztlenowych i kwasów tlenowych –zapisuje wzory sumaryczne kwasów: HCl, H₂S, H₂SO₄, H₂SO₃, HNO₃, H₂CO₃, H₃PO₄ –podaje nazwy poznanych kwasów –wskazuje wodór i resztę kwasową we wzorze kwasu –wyjaśnia, jak można otrzymać np. kwas chlorowodorowy, siarkowy(IV) –wyjaśnia, co to jest tlenek kwasowy –opisuje właściwości kwasów, np.: chlorowodorowego, azotowego(V) i siarkowego(VI) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> –udowadnia, dlaczego w nazwie danego kwasu pojawia się wartościowość –zapisuje wzory strukturalne poznanych kwasów –wymienia metody otrzymywania kwasów tlenowych i kwasów beztlenowych –zapisuje równania reakcji otrzymywania poznanych kwasów –wyjaśnia pojęcie <i>tlenek kwasowy</i> –wskazuje przykłady tlenków kwasowych –wyznacza wartościowość reszty kwasowej –opisuje właściwości poznanych kwasów –opisuje zastosowania poznanych kwasów –wyjaśnia pojęcie <i>dysocjacja jonowa</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> –zapisuje równania reakcji otrzymywania wskazanego kwasu –wyjaśnia, dlaczego podczas pracy ze stężonymi roztworami kwasów należy zachować szczególną ostrożność –projektuje doświadczenia, w wyniku których można otrzymać omawiane na lekcjach kwasy –wymienia poznane tlenki kwasowe –wyjaśnia zasadę bezpiecznego rozcieńczania stężonego roztworu kwasu siarkowego(VI) –planuje doświadczenie wykrycie białka w próbce żywności (np.: w serze, mleku, jajku) –opisuje reakcję ksantoproteinową –zapisuje i odczytuje równania reakcji dysocjacji jonowej (elektrolitycznej) kwasów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> –zapisuje wzór strukturalny kwasu nieorganicznego o podanym wzorze sumarycznym –nazywa dowolny kwas tlenowy (określenie wartościowości pierwiastków chemicznych, uwzględnienie ich w nazwie) –projektuje i przeprowadza doświadczenia, w których wyniku można otrzymać kwasy –identyfikuje kwasy na podstawie podanych informacji –odczytuje równania reakcji chemicznych –rozwiązuje zadania obliczeniowe o wyższym stopniu trudności –proponuje sposoby ograniczenia powstawania kwaśnych opadów –wyjaśnia pojęcie <i>skala pH</i> –rozwiązuje zadania obliczeniowe o

<ul style="list-style-type: none"> –stosuje zasadę rozcieńczenia kwasów –opisuje podstawowe zastosowania kwasów –wyjaśnia, na czym polega dysocjacja jonowa (elektrolityczna) kwasów –definiuje pojęcia: <i>jon</i>, <i>kation</i> i <i>anion</i> –zapisuje równania reakcji dysocjacji jonowej kwasów (proste przykłady) –wymienia rodzaje odczynu roztworu –wymienia poznane wskaźniki –rozdziela doświadczalnie odczyny roztworów za pomocą wskaźników –wyjaśnia pojęcie <i>kwaśne opady</i> –oblicza masy cząsteczkowe HCl i H₂S 	<ul style="list-style-type: none"> –zapisuje wybrane równania reakcji dysocjacji jonowej kwasów –nazywa kation H⁺ i aniony reszt kwasowych –określa odczyn roztworu (kwasowy) –wymienia wspólne właściwości kwasów –wyjaśnia, z czego wynikają wspólne właściwości kwasów –zapisuje obserwacje z przeprowadzanych doświadczeń –posługuje się skalą pH –bada odczyn i pH roztworu –wyjaśnia, jak powstają kwaśne opady –podaje przykłady skutków kwaśnych opadów –oblicza masy cząsteczkowe kwasów –oblicza % pierwiastka 	<ul style="list-style-type: none"> –zapisuje i odczytuje równania reakcji dysocjacji jonowej (elektrolitycznej) w formie stopniowej dla H₂S, H₂CO₃ –opisuje doświadczenia przeprowadzane na lekcjach (schemat, obserwacje, wnioski) –podaje przyczyny odczynu roztworów: kwasowego, zasadowego, obojętnego –interpretuje wartość pH w ujęciu jakościowym (odczyny: kwasowy, zasadowy, obojętny) –opisuje zastosowania wskaźników –planuje doświadczenie, które pozwala zbadać pH produktów występujących w życiu codziennym –analizuje proces powstawania i skutki kwaśnych opadów –proponuje niektóre sposoby ograniczenia powstawania kwaśnych opadów 	<p>wyższym stopniu trudności</p>
---	---	--	----------------------------------

2. Sole

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1 + 2]	Ocena dobra [1 + 2 + 3]	Ocena bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> –opisuje budowę soli –tworzy i zapisuje wzory sumaryczne soli (np. chlorków, siarczków) –wskazuje metal i resztę kwasową we wzorze soli –tworzy nazwy soli na podstawie wzorów sumarycznych (proste przykłady) –tworzy i zapisuje wzory sumaryczne soli na podstawie ich nazw (np. wzory soli kwasów: chlorowodorowego, siarkowodorowego i metali, np. sodu, potasu i wapnia) –wskazuje wzory soli wśród wzorów różnych związków chemicznych –definiuje pojęcie <i>dysocjacja jonowa (elektrolityczna) soli</i> –dzieli sole ze względu na ich rozpuszczalność w wodzie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> –wymienia cztery najważniejsze sposoby otrzymywania soli –podaje nazwy i wzory soli (typowe przykłady) –zapisuje równania reakcji zobojętniania w formach: cząsteczkowej, jonowej oraz jonowej skróconej –podaje nazwy jonów powstałych w wyniku dysocjacji jonowej soli –odczytuje równania reakcji otrzymywania soli (proste przykłady) –korzysta z tabeli rozpuszczalności soli i wodorotlenków w wodzie –zapisuje równania reakcji otrzymywania soli (reakcja strąceniowa) w formach cząsteczkowej i jonowej (proste przykłady) –zapisuje i odczytuje wybrane 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> –tworzy i zapisuje nazwy i wzory soli: chlorków, siarczków, azotanów(V), siarczanów(IV), siarczanów(VI), węglanów, fosforanów(V) (ortofosforanów(V)) –zapisuje i odczytuje równania dysocjacji jonowej (elektrolitycznej) soli –otrzymuje sole doświadczalnie –wyjaśnia przebieg reakcji zobojętniania i reakcji strąceniowej –zapisuje równania reakcji otrzymywania soli –ustala, korzystając z szeregu aktywności metali, które metale reagują z kwasami według schematu: metal + kwas → sól + wodór –projektuje i przeprowadza reakcję zobojętniania (HCl + NaOH) –swobodnie posługuje się tabelą 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> –wymienia metody otrzymywania soli –przewiduje, czy zajdzie dana reakcja chemiczna (poznane metody, tabela rozpuszczalności soli i wodorotlenków w wodzie, szereg aktywności metali) –zapisuje i odczytuje równania reakcji otrzymywania dowolnej soli –wyjaśnia, jakie zmiany zaszły w odczynie roztworów poddanych reakcji zobojętniania –proponuje reakcję tworzenia soli trudno rozpuszczalnej i praktycznie nierozpuszczalnej –przewiduje wynik reakcji strąceniowej –identyfikuje sole na podstawie podanych informacji –podaje zastosowania reakcji strąceniowych

<ul style="list-style-type: none"> –ustala rozpuszczalność soli w wodzie na podstawie tabeli rozpuszczalności soli –podaje nazwy jonów powstałych w wyniku dysocjacji jonowej soli (proste przykłady) –opisuje sposób otrzymywania soli trzema podstawowymi metodami (kwas + zasada, metal + kwas, tlenek metalu + kwas) –zapisuje cząsteczkowo równania reakcji otrzymywania soli (proste przykłady) –definiuje pojęcia <i>reakcja zobojętniania</i> i <i>reakcja strąceniowa</i> –odróżnia zapis cząsteczkowy od zapisu jonowego równania reakcji chemicznej –podaje przykłady zastosowań najważniejszych soli 	<ul style="list-style-type: none"> równania reakcji dysocjacji jonowej soli –dzieli metale ze względu na ich aktywność chemiczną (szereg aktywności metali) –opisuje sposoby zachowania się metali w reakcji z kwasami (np. miedź i magnez w reakcji z kwasem chlorowodorowym) –zapisuje obserwacje z doświadczeń przeprowadzanych na lekcji –wymienia zastosowania najważniejszych soli 	<ul style="list-style-type: none"> rozpuszczalności soli i wodorotlenków w wodzie –projektuje doświadczenia pozwalające otrzymać substancje trudno rozpuszczalne i praktycznie nierozpuszczalne (sole i wodorotlenki) w reakcjach strąceniowych –zapisuje odpowiednie równania reakcji w formie cząsteczkowej i jonowej (reakcje otrzymywania substancji trudno rozpuszczalnych w reakcjach strąceniowych) –podaje przykłady soli występujących w przyrodzie –wymienia zastosowania soli –opisuje doświadczenia przeprowadzane na lekcjach (schemat, obserwacje, wnioski) 	<ul style="list-style-type: none"> –projektuje i przeprowadza doświadczenia dotyczące otrzymywania soli –przewiduje efekty zaprojektowanych doświadczeń dotyczących otrzymywania soli (różne metody) –opisuje zaprojektowane doświadczenia
---	---	---	---

3. Związki węgla z wodorem

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1 + 2]	Ocena dobra [1 + 2 + 3]	Ocena bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> –wyjaśnia pojęcie <i>związki organiczne</i> –podaje przykłady związków chemicznych zawierających węgiel –wymienia naturalne źródła węglowodorów –wymienia nazwy produktów destylacji ropy naftowej i podaje przykłady ich zastosowania –stosuje zasady bhp w pracy z gazem ziemnym oraz produktami przeróbki ropy naftowej –definiuje pojęcie <i>węglowodory</i> –definiuje pojęcie <i>szereg homologiczny</i> –definiuje pojęcia: <i>węglowodory nasycone, węglowodory nienasycone, alkany, alkeny, alkiny</i> –zalicza alkany do węglowodorów nasyconych, a alkeny i alkiny – do nienasyconych –zapisuje wzory sumaryczne: 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> –wyjaśnia pojęcie <i>szereg homologiczny</i> –tworzy nazwy alkenów i alkinów na podstawie nazw odpowiednich alkanów –zapisuje wzory: sumaryczne, strukturalne i półstrukturalne (grupowe); podaje nazwy: alkanów, alkenów i alkinów –buduje model cząsteczki: metanu, etenu, etynu –wyjaśnia różnicę między spalaniem całkowitym a spalaniem niecałkowitym –opisuje właściwości fizyczne i chemiczne (spalanie) alkanów (metanu, etanu) oraz etenu i etynu –zapisuje i odczytuje równania reakcji spalania metanu, etanu, przy dużym i małym dostępie tlenu –pisze równania reakcji spalania etenu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> –tworzy wzory ogólne alkanów, alkenów, alkinów (na podstawie wzorów kolejnych związków chemicznych w danym szeregu homologicznym) –proponuje sposób doświadczalnego wykrycia produktów spalania węglowodorów –zapisuje równania reakcji spalania alkanów przy dużym i małym dostępie tlenu –zapisuje równania reakcji spalania alkenów i alkinów –zapisuje równania reakcji otrzymywania etynu –odczytuje podane równania reakcji chemicznej –zapisuje równania reakcji etenu i etynu z bromem, polimeryzacji etenu –opisuje rolę katalizatora w reakcji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> –analizuje właściwości węglowodorów –porównuje właściwości węglowodorów nasyconych i węglowodorów nienasyconych –wyjaśnia zależność między długością łańcucha węglowego a właściwościami fizycznymi alkanów –opisuje wpływ wiązania wielokrotnego w cząsteczce węglowodoru na jego reaktywność –zapisuje równania reakcji przyłączania (np. bromowodoru, wodoru, chloru) do węglowodorów zawierających wiązanie wielokrotne –projektuje doświadczenia chemiczne dotyczące węglowodorów –projektuje i przeprowadza doświadczenie chemiczne

<p>alkanów, alkenów i alkinów o podanej liczbie atomów węgla</p> <ul style="list-style-type: none"> –rysuje wzory strukturalne i półstrukturalne (grupowe): alkanów, alkenów i alkinów o łańcuchach prostych (do pięciu atomów węgla w cząsteczce) –podaje nazwy systematyczne alkanów (do pięciu atomów węgla w cząsteczce) –podaje wzory ogólne: alkanów, alkenów i alkinów –podaje zasady tworzenia nazw alkenów i alkinów –przyporządkowuje dany węglowodór do odpowiedniego szeregu homologicznego –opisuje budowę i występowanie metanu –opisuje właściwości fizyczne i chemiczne metanu, etanu –wyjaśnia, na czym polegają spalanie całkowite i spalanie niecałkowite –zapisuje równania reakcji spalania całkowitego i spalania niecałkowitego metanu, etanu 	<p>i etynu</p> <ul style="list-style-type: none"> –porównuje budowę etenu i etynu –wyjaśnia, na czym polegają reakcje przyłączania i polimeryzacji –opisuje właściwości i niektóre zastosowania polietylenu –wyjaśnia, jak można doświadczalnie odróżnić węglowodory nasycone od węglowodorów nienasyconych, np. metan od etenu czy etynu –wyjaśnia, od czego zależą właściwości węglowodorów –wykonuje proste obliczenia dotyczące węglowodorów –podaje obserwacje do wykonywanych na lekcji doświadczeń 	<p>chemicznej</p> <ul style="list-style-type: none"> –wyjaśnia zależność między długością łańcucha węglowego a właściwościami fizycznymi alkanów (np. stanem skupienia, lotnością, palnością, gęstością, temperaturą topnienia i wrzenia) –wyjaśnia, co jest przyczyną większej reaktywności węglowodorów nienasyconych w porównaniu z węglowodorami nasyconymi –opisuje właściwości i zastosowania polietylenu –projektuje doświadczenie chemiczne umożliwiające odróżnienie węglowodorów nasyconych od węglowodorów nienasyconych –opisuje przeprowadzane doświadczenia chemiczne –wykonuje obliczenia związane z węglowodorami –wyszukuje informacje na temat zastosowań alkanów, etenu i etynu; wymienia je –zapisuje równanie reakcji polimeryzacji etenu 	<p>umożliwiający odróżnienie węglowodorów nasyconych od węglowodorów nienasyconych</p> <ul style="list-style-type: none"> –stosuje zdobytą wiedzę do rozwiązywania zadań obliczeniowych o wysokim stopniu trudności –analizuje znaczenie węglowodorów w życiu codziennym
---	--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> –podaje wzory sumaryczne i strukturalne etenu i etynu –opisuje najważniejsze właściwości etenu i etynu –definiuje pojęcia: <i>polimeryzacja</i>, <i>monomer</i> i <i>polimer</i> –opisuje najważniejsze zastosowania metanu, etenu i etynu –opisuje wpływ węglowodorów nasyconych i węglowodorów nienasyconych na wodę bromową (lub rozcieńczony roztwór manganianu(VII) potasu) 			
--	--	--	--

4. Pochodne węglowodorów

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1 + 2]	Ocena dobra [1 + 2 + 3]	Ocena bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> –dowodzi, że alkohole, kwasy karboksylowe, estry i aminokwasy są pochodnymi węglowodorów –opisuje budowę pochodnych węglowodorów (grupa węglowodorowa + grupa funkcyjna) –wymienia pierwiastki chemiczne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> –zapisuje nazwy i wzory omawianych grup funkcyjnych –wyjaśnia, co to są alkohole polihydroksylowe –zapisuje wzory i podaje nazwy alkoholi monohydroksylowych o łańcuchach prostych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> –wyjaśnia, dlaczego alkohol etylowy ma odczyn obojętny –wyjaśnia, w jaki sposób tworzy się nazwę systematyczną glicerolu –zapisuje równania reakcji spalania alkoholi –podaje nazwy zwyczajowe i 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> –proponuje doświadczenie chemiczne do podanego tematu z działu <i>Pochodne węglowodorów</i> –opisuje doświadczenia chemiczne (schemat, obserwacje, wnioski)

<p>wchodzące w skład pochodnych węglowodorów</p> <ul style="list-style-type: none"> -zalicza daną substancję organiczną do odpowiedniej grupy związków chemicznych -wyjaśnia, co to jest grupa funkcyjna -zaznacza grupy funkcyjne w alkoholach, kwasach karboksylowych, estrach, aminokwasach; podaje ich nazwy -zapisuje wzory ogólne alkoholi, kwasów karboksylowych i estrów -dzieli alkohole na monohydroksylowe i polihydroksylowe -zapisuje wzory sumaryczne i rysuje wzory półstrukturalne (grupowe), strukturalne alkoholi monohydroksylowych o łańcuchach prostych zawierających do trzech atomów węgla w cząsteczce -wyjaśnia, co to są nazwy zwyczajowe i nazwy systematyczne -tworzy nazwy systematyczne alkoholi monohydroksylowych o łańcuchach prostych zawierających do trzech atomów węgla w cząsteczce, podaje zwyczajowe (metanolu, etanolu) -rysuje wzory półstrukturalne (grupowe), 	<p>(zawierających do pięciu atomów węgla w cząsteczce)</p> <ul style="list-style-type: none"> -zapisuje wzory sumaryczny i półstrukturalny (grupowy) propano-1,2,3-triolu (glicerolu) -uzasadnia stwierdzenie, że alkohole i kwasy karboksylowe tworzą szeregi homologiczne -podaje odczyn roztworu alkoholu -opisuje fermentację alkoholową -zapisuje równania reakcji spalania etanolu -podaje przykłady kwasów organicznych występujących w przyrodzie (np. kwasy: mrówkowy, szczawiowy, cytrynowy) i wymienia ich zastosowania -tworzy nazwy prostych kwasów karboksylowych (do pięciu atomów węgla w cząsteczce) i zapisuje ich wzory sumaryczne i strukturalne -podaje właściwości kwasów metanowego (mrówkowego) i etanowego (octowego) -bada wybrane właściwości fizyczne kwasu etanowego (octowego) 	<p>systematyczne alkoholi i kwasów karboksylowych</p> <ul style="list-style-type: none"> -wyjaśnia, dlaczego niektóre wyższe kwasy karboksylowe nazywa się kwasami tłuszczowymi -porównuje właściwości kwasów organicznych i nieorganicznych -bada i opisuje wybrane właściwości fizyczne i chemiczne kwasu etanowego (octowego) -porównuje właściwości kwasów karboksylowych -opisuje proces fermentacji octowej -dzieli kwasy karboksylowe -zapisuje równania reakcji chemicznych kwasów karboksylowych -podaje nazwy soli kwasów organicznych -określa miejsce występowania wiązania podwójnego w cząsteczce kwasu oleinowego -podaje nazwy i rysuje wzory półstrukturalne (grupowe) długołańcuchowych kwasów monokarboksylowych (kwasów tłuszczowych) nasyconych 	<ul style="list-style-type: none"> -przeprowadza doświadczenia chemiczne do działu <i>Pochodne węglowodorów</i> -zapisuje wzory podanych alkoholi i kwasów karboksylowych -zapisuje równania reakcji chemicznych alkoholi, kwasów karboksylowych o wyższym stopniu trudności (np. więcej niż pięć atomów węgla w cząsteczce) -wyjaśnia zależność między długością łańcucha węglowego a stanem skupienia i reaktywnością alkoholi oraz kwasów karboksylowych -zapisuje równania reakcji otrzymywania estru o podanej nazwie lub podanym wzorze -planuje i przeprowadza doświadczenie pozwalające otrzymać ester o podanej nazwie -opisuje właściwości estrów w aspekcie ich zastosowań -przewiduje produkty reakcji chemicznej
--	---	--	---

<p>strukturalne kwasów monokarboksylowych o łańcuchach prostych zawierających do dwóch atomów węgla w cząsteczce; podaje ich nazwy systematyczne i zwyczajowe (kwasu metanowego i kwasu etanowego)</p> <p>–zaznacza resztę kwasową we wzorze kwasu karboksylowego</p> <p>–opisuje najważniejsze właściwości metanolu, etanolu i glicerolu oraz kwasów etanowego i metanowego</p> <p>–bada właściwości fizyczne glicerolu</p> <p>–zapisuje równanie reakcji spalania metanolu</p> <p>–opisuje podstawowe zastosowania etanolu i kwasu etanowego</p> <p>–dzieli kwasy karboksylowe na nasycone i nienasycone</p> <p>–wymienia najważniejsze kwasy tłuszczowe</p> <p>–opisuje najważniejsze właściwości długołańcuchowych kwasów karboksylowych (stearynowego i oleinowego)</p> <p>–definiuje pojęcie <i>mydła</i></p> <p>–wymienia związki chemiczne, które są substratami reakcji estryfikacji</p>	<p>–opisuje dysocjację jonową kwasów karboksylowych</p> <p>–bada odczyn wodnego roztworu kwasu etanowego (octowego)</p> <p>–zapisuje równania reakcji spalania i reakcji dysocjacji jonowej kwasów metanowego i etanowego</p> <p>–zapisuje równania reakcji kwasów metanowego i etanowego z metalami, tlenkami metali i wodorotlenkami</p> <p>–podaje nazwy soli pochodzących od kwasów metanowego i etanowego</p> <p>–podaje nazwy długołańcuchowych kwasów monokarboksylowych (przykłady)</p> <p>–zapisuje wzory sumaryczne kwasów: palmitynowego, stearynowego i oleinowego</p> <p>–wyjaśnia, jak można doświadczalnie udowodnić, że dany kwas karboksylowy jest kwasem nienasyconym</p> <p>–podaje przykłady estrów</p> <p>–wyjaśnia, na czym polega reakcja estryfikacji</p> <p>–tworzy nazwy estrów</p>	<p>(palmitynowego, stearynowego) i nienasyconego (oleinowego)</p> <p>–projektuje doświadczenie chemiczne umożliwiające odróżnienie kwasu oleinowego od kwasów palmitynowego lub stearynowego</p> <p>–zapisuje równania reakcji chemicznych prostych kwasów karboksylowych z alkoholami monohydroksylowymi</p> <p>–zapisuje równania reakcji otrzymywania podanych estrów</p> <p>–tworzy wzory estrów na podstawie nazw kwasów i alkoholi</p> <p>–tworzy nazwy systematyczne i zwyczajowe estrów na podstawie nazw odpowiednich kwasów karboksylowych i alkoholi</p> <p>–zapisuje wzór poznanego aminokwasu</p> <p>–opisuje budowę oraz wybrane właściwości fizyczne i chemiczne aminokwasów na przykładzie kwasu aminooctowego (glicyny)</p> <p>–opisuje właściwości omawianych związków chemicznych</p> <p>–wymienia zastosowania: metanolu,</p>	<p>–identyfikuje poznane substancje</p> <p>–omawia szczegółowo przebieg reakcji estryfikacji</p> <p>–omawia różnicę między reakcją estryfikacji a reakcją zobojętniania</p> <p>–zapisuje równania reakcji chemicznych w formach: cząsteczkowej, jonowej i skróconej jonowej</p> <p>–analizuje konsekwencje istnienia dwóch grup funkcyjnych w cząsteczce aminokwasu</p> <p>–zapisuje równanie kondensacji dwóch cząsteczek glicyny</p> <p>–opisuje mechanizm powstawania wiązania peptydowego</p> <p>–rozwiązuje zadania dotyczące pochodnych węglowodorów (o dużym stopniu trudności)</p>
---	---	---	--

<ul style="list-style-type: none"> –definiuje pojęcie <i>estry</i> –wymienia przykłady występowania estrów w przyrodzie –opisuje zagrożenia związane z alkoholami (metanol, etanol) –omawia budowę i właściwości aminokwasów (na przykładzie glicyny) –podaje przykłady występowania aminokwasów –wymienia najważniejsze zastosowania poznanych związków chemicznych 	<ul style="list-style-type: none"> pochodzących od podanych nazw kwasów i alkoholi (proste przykłady) –opisuje sposób otrzymywania wskazanego estru (np. octanu etylu) –zapisuje równania reakcji otrzymywania estru (proste przykłady, np. octanu metylu) –wymienia właściwości fizyczne octanu etylu –opisuje negatywne skutki działania etanolu na organizm 	<ul style="list-style-type: none"> etanolu, glicerolu, kwasu metanowego, kwasu octowego –bada niektóre właściwości fizyczne i chemiczne omawianych związków –opisuje przeprowadzone doświadczenia chemiczne 	
--	---	--	--

5. Substancje o znaczeniu biologicznym

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1 + 2]	Ocena dobra [1 + 2 + 3]	Ocena bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> –wymienia główne pierwiastki chemiczne wchodzące w skład organizmu –wymienia podstawowe składniki żywności i miejsca ich występowania –wymienia pierwiastki chemiczne, których atomy wchodzą w skład cząsteczek: tłuszczów, cukrów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> –wyjaśnia rolę składników odżywczych w prawidłowym funkcjonowaniu organizmu –opisuje budowę cząsteczki tłuszczu jako estru glicerolu i kwasów tłuszczowych –opisuje wybrane właściwości fizyczne tłuszczów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> –podaje wzór ogólny tłuszczów –omawia różnice w budowie tłuszczów stałych i tłuszczów ciekłych –wyjaśnia, dlaczego olej roślinny odbarwia wodę bromową –definiuje białka jako związki chemiczne powstające w wyniku 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> –podaje wzór tristearnianu glicerolu –projektuje i przeprowadza doświadczenia chemiczne umożliwiające wykrycie białka –wyjaśnia, na czym polega wysalanie białek –wyjaśnia, dlaczego skrobia i

<p>(węglowodanów) i białek</p> <ul style="list-style-type: none"> -dzieli tłuszcze ze względu na: pochodzenie i stan skupienia -zalicza tłuszcze do estrów -wymienia rodzaje białek -dzieli cukry (sacharydy) na cukry proste i cukry złożone -definiuje białka jako związki chemiczne powstające z aminokwasów -wymienia przykłady: tłuszczów, sacharydów i białek -wyjaśnia, co to są węglowodany -wymienia przykłady występowania celulozy i skrobi w przyrodzie -podaje wzory sumaryczne: glukozy i fruktozy, sacharozy, skrobi i celulozy -wymienia zastosowania poznanych cukrów -wymienia najważniejsze właściwości omawianych związków chemicznych -definiuje pojęcia: <i>denaturacja</i>, <i>koagulacja</i>, <i>żel</i>, <i>zol</i> -wymienia czynniki powodujące denaturację białek -podaje reakcje charakterystyczne białek i skrobi 	<ul style="list-style-type: none"> -opisuje wpływ oleju roślinnego na wodę bromową -wyjaśnia, jak można doświadczalnie odróżnić tłuszcze nienasycone od tłuszczów nasyconych -opisuje właściwości białek -wymienia czynniki powodujące koagulację białek -opisuje właściwości fizyczne: glukozy, fruktozy, sacharozy, skrobi i celulozy -bada właściwości fizyczne wybranych związków chemicznych (glukozy, fruktozy, sacharozy, skrobi i celulozy) -zapisuje równanie reakcji sacharozy z wodą za pomocą wzorów sumarycznych -opisuje przebieg reakcji chemicznej skrobi z wodą -wykrywa obecność skrobi i białka w produktach spożywczych 	<p>kondensacji aminokwasów</p> <ul style="list-style-type: none"> -definiuje pojęcia: <i>peptydy</i>, <i>peptyzacja</i>, <i>wysalanie białek</i> -opisuje różnice w przebiegu denaturacji i koagulacji białek -wyjaśnia, co to znaczy, że sacharoza jest disacharydem -wymienia różnice we właściwościach fizycznych skrobi i celulozy -zapisuje poznane równania reakcji sacharydów z wodą -definiuje pojęcie <i>wiązanie peptydowe</i> -projektuje i przeprowadza doświadczenie chemiczne umożliwiające odróżnienie tłuszczu nienasyconego od tłuszczu nasyconego -projektuje doświadczenia chemiczne umożliwiające wykrycie białka za pomocą stężonego roztworu kwasu azotowego(V) -planuje doświadczenia chemiczne umożliwiające badanie właściwości omawianych związków chemicznych 	<p>celuloza są polisacharydami</p> <ul style="list-style-type: none"> -wyjaśnia, co to są dekstryny -omawia przebieg reakcji chemicznej skrobi z wodą -planuje i przeprowadza doświadczenie chemiczne weryfikujące postawioną hipotezę -identyfikuje poznane substancje
---	--	---	---

<ul style="list-style-type: none"> -opisuje znaczenie: wody, tłuszczów, białek, sacharydów, witamin i mikroelementów dla organizmu -wyjaśnia, co to są związki wielkocząsteczkowe; wymienia ich przykłady -wymienia funkcje podstawowych składników odżywczych 		<ul style="list-style-type: none"> -opisuje przeprowadzone doświadczenia chemiczne -opisuje znaczenie i zastosowania skrobi, celulozy i innych poznanych związków chemicznych 	
---	--	---	--

Przykłady wiadomości i umiejętności wykraczających poza treści wymagań podstawy programowej; ocena celująca. Uczeń:

- wymienia przykłady innych wskaźników i określa ich zachowanie w roztworach o różnych odczynach
- definiuje pojęcie *stopień dysocjacji*
- dzieli elektrolity ze względu na stopień dysocjacji
- wyjaśnia pojęcie *hydrat*, wymienia przykłady hydratów, ich występowania i zastosowania
- wyjaśnia pojęcia: *sól podwójna*, *sól potrójna*, *wodorosole* i *hydroksosole*; podaje przykłady tych soli
- wyjaśnia pojęcia: *izomeria*, *izomery*
- wyjaśnia pojęcie *węglowodory aromatyczne*
- podaje właściwości i zastosowania wybranych tworzyw sztucznych
- opisuje właściwości i zastosowania wybranych alkoholi i kwasów (inne niż na lekcji)
- wyjaśnia, czym są aminy; omawia ich przykłady; podaje ich wzory; opisuje właściwości, występowanie i zastosowania
- wymienia zastosowania aminokwasów
- wyjaśnia, co to jest hydroliza estru
- zapisuje równania reakcji hydrolizy estru o podanej nazwie lub podanym wzorze
- bada skład pierwiastkowy białek
- objaśnia przebieg próby Trommera i Tollensa
- wyjaśnia, na czym polega próba akroleinowa
- opisuje hydrolizę tłuszczów, zapisuje równanie dla podanego tłuszczu